

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.5.Обществени комуникации и информационни науки.

Докторска програма: Теория на научната информация“ - Информационно обслужване.

Тема на дисертационния труд: „Индикатори за изследване на информационното поведение на потребителите в университетските библиотеки в България“.

Автор на дисертационния труд: **БОРЯНА ФИЛИПОВА КОЗАРЕВА**, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“.

Научен ръководител: доц. д-р Елица Иванова Лозанова-Белчева

Автор на рецензията: Проф. д-р Елена Юлиевна Павловска (УниБИТ)

Настоящата рецензия е във връзка със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД-38-356/ 17.07.2021 г.

В срок са предоставени необходимите за рецензирането документи в електронен формат: дисертационен труд, автореферат към него, декларация за оригиналност на труда, автобиография на докторантката и списък от нейните публикации, които отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Публикациите са с еквивалент 50 точки според националните минимални изисквания (ППЗРАСРБ) за област 3.5. Обществени комуникации и информационни науки при минимално изискване 30 точки.

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА АВТОРА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Боряна Козарева е редовен докторант в СУ „Св. Климент Охридски“ (катедра БНИКП на Философския факултет) в докторска програма „Теория на научната информация“ – Информационно обслужване“ от 2017 г. Има бакалавърска степен, придобита в периода 1994 – 1999 г. във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (специалност „Библиотечно-информационни науки“) и магистърска степен, придобита в периода 2002 – 2005 г. в Университета за национално и световно стопанство, София (специалност „Счетоводство и контрол“).

ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Представеният дисертационен труд е с обем 263 страници и е структуриран в три глави, увод, заключение, списък на използваната литература и интернет ресурси, съдържащ 175 заглавия, от които 43 са на български език, 119 на английски език, 11 на немски и 2 на руски език) и 11 приложения. Текстът на труда е онагледен с 58 броя фигури и 3 броя таблици.

Темата на дисертационния труд, посветен на изследване на информационното поведение на потребителите на университетските библиотеки е важна и актуална. Основната роля на университетските и научните библиотеки е да проучват и задоволяват информационните потребности на студентите, преподавателите, учените и изследователите. Задоволяването на информационна потребност чрез търсенето, извличането, използването и разпространяването на получената информация лежи в основата на информационното поведение на всеки един потребител.

Представеният дисертационен труд може да се разглежда като принос в изследванията на този важен проблем. Това е първата разработка у нас, която така системно и сериозно разглежда проблеми, свързани с информационното поведение на потребителите и тя, несъмнено, представлява интерес за българската научна общност. Съдържанието на дисертацията отразява реално темата.

В **Увода** на дисертационния труд конкретно и ясно е мотивиран изборът на темата, формулирани са обект, предмет (стр. 9) и две работни хипотези (стр. 10).

Основните цели на дисертационния труд (стр. 10) са:

1) „чрез изследване на международната и националната практика да се докаже ползата от изследването на информационното поведение на потребителите в университетските библиотеки, за да могат те (библиотеките) адекватно, бързо и качествено да удовлетворят техните информационни потребности“;

2) „да се изведат индикатори, въз основа на които да се създаде теоретико-приложен модел за изследване на информационното поведение, съответстващ на условията на развитие на българските университетски библиотеки“.

Постигането на поставените цели и доказването на формулираните изследователски хипотези в дисертационния труд се осъществяват чрез решаването на седем изследователски задачи (стр. 11).

Ограниченията на извършеното изследване и причините, предизвикали тези ограничения, са посочени на стр. 11-12.

Първата глава на труда е посветена на анализ на основните модели за изследване на информационните потребности. Дефинирани са основните термини: потребител, информационна потребност, информационно търсене, информационно поведение, индикатори. Представени са описание, класификация и сравнителна характеристика на основните модели за изследване на информационното поведение, което, като набор от определени процеси с цел удовлетворяване на конкретна информационна потребност, е разгледано в различни аспекти.

Във **Втората глава** е анализирана чуждестранната практика и са представени използваните индикатори за изследване на информационното поведение на

потребителите в университетски библиотеки. Проучени са модели за акредитация на университетите в различни държави и са представени три рейтингови системи, които извършват класация по определени наукометрични показатели на най-добрите университети в света. В раздела 2.3 е анализирано информационно осигуряване на образователния и научноизследователския процес в университетските библиотеки в САЩ, Канада, Великобритания и Китай.

В **Третата глава** се проучва информационното поведение на потребителите в университетските библиотеки в България. Докторантката отбелязва, че университетските библиотеки в страната, като част от структурата на университетите, присъстват в нормативната уредба и в акредитационната и рейтинговата системи на висшите училища в страната. В резултат от извършения анализ на информационното поведение на потребителите чрез различни общи и частни проучвания в чужбина и в България, теоретичните разработки в тази област и международните стандарти докторантката извлича общи индикатори, които използва за провеждане на емпиричното изследване (анкетното проучване) сред директорите на университетските библиотеки с цел да се проучат нагласите и моделите, с които се изследва информационното поведение на потребителите на тези библиотеки.

Предложен е препоръчителен модел за проучване и анализ на информационното поведение на потребителите на университетските библиотеки, който съчетава изведените индикатори, примерите от практиката и се базира на два от теоретичните модели (първи модел на Уилсън и модел на Елис), анализирани в първата глава на труда.

Моделът е апробиран сред потребители на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ - преподаватели, докторанти, студенти и служители. Анализът на данните от проучването на потребителите потвърждава, че моделът е подходящ за изследване на информационното поведение на отделни групи потребители, позволява въвеждането на нови или подобряването на съществуващи услуги и потвърждава приложимостта на модела в практиката.

В **Заключението** на изследването се обобщават изводите, изведени от докторантката в края на всяка глава на дисертационния труд и се подчертава, че изпълнението на емпиричното изследване доказва работни хипотези на дисертационния труд.

Научен апарат

В дисертационния труд са използвани теоретични и емпирични научни методи на изследване: проучване на научна литература в проблемната област, анализ и оценка на документалните източници, систематизация, сравнение и обобщение на получената информация, наблюдение в интернет среда, идентификация, диференциация и типологизация, както и сравнителен анализ на получените резултати.

Докторантката свободно борави с терминологията. Използваните от нея печатни и електронни източници на информация са цитирани коректно. Тя

работи със съвременни научни източници, библиографията включва както базови, така и съвременни публикации. Дисертационният труд е написан на добър литературен език.

Оценка на автореферата към дисертационния труд

Предоставеният автореферат е с общ обем от 50 стр. и съдържа: обща характеристика на дисертационния труд (актуалност на проблема, обект, предмет, цел, задачи, изследователски хипотези на изследването, изследователски методи, ограничения), структура и съдържание на дисертационния труд, кратко и ясно резюмиращо изложение на дисертационния труд, приноси и публикации по темата. Авторефератът на дисертационния труд е информативен, вярно отразява съдържанието на труда, основните постановки, формулираните от автора научни приноси и получените в хода на изследването резултати.

Публикации по темата на дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертационния труд са седем (шест от тях са самостоятелни и една е в съавторство). Публикациите са статии и доклади от национални и една международна научни конференции, публикувани в изданията на Софийския университет. Дисертационният труд и публикациите на докторантката по темата на дисертационния труд осигуряват публичност на резултатите и отговарят на минималните държавни изисквания за получаване на образователната и научна степен „доктор“.

Приноси на дисертационния труд

Приемам формулираните от докторантката научнотеоретични и научно-приложни приноси и считам, че те имат достатъчна значимост в научен и практически аспект и са достатъчни за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

Критични бележки към дисертационния труд

Изтъкнатите постижения и приносите на дисертационния труд са много, но към него могат да бъдат отправени и няколко критични бележки:

- В Увода на дисертационния труд на 3 страници (стр. 12 - 14) е представено кратко съдържанието на главите на труда. Същият текст е включен и в автореферата (стр. 8-10). Това дублиране е излишно. Целта на автореферата да съдържа кратко описание на дисертационния труд, а не обратното.

- Смятам за излишно подробното описание на дефиниции на термина „информация“, както и описанието на нейните свойства. (раздел 1.1. Дефиниране на основните работни термини и понятия) на стр. 18-22, т.к. през последните 30-40 години това е направено в десетки учебници и стотици дисертационни трудове. Същото се отнася и до термините „релевантност“ и „пертинентност“, „коэффициент за пълнота и точност“. Дисертацията не е учебник и е предназначена за четене от професионалисти. Това потвърждават и цитираните в този раздел на

дисертационния труд източниците – те са отпреди 35-40 години (К. Шенон (1972), А. Михайлов и Р. Гиляревский (1968), Ст. Чавдаров (1972) и др.

Заключение

Критичните бележки, отправени към дисертационния труд, не намаляват актуалността и значимостта на темата, както и стойността на получените резултати и изводите, направени от докторантката.

Представеният дисертационен труд е завършено, самостоятелно изследване. Актуалността на темата е безспорна и се определя от изключителното място и ролята на научните и университетските библиотеки в информационното осигуряване на научноизследователската и учебната дейност на висшите училища.

Целите и поставените задачи в дисертационния труд са изпълнени. Методологията и методиката на изследването са правилно избрани и компетентно приложени, което е дало основание за доказване на изследователските хипотези и е довело до получаване на планираните научни резултати. Получените резултати са описани логично и изчерпателно, а изводите и препоръките, направени от автора на дисертационния труд са много полезни. Дисертационният труд е написан на добър литературен език.

Личният принос на докторантката в получаването на приносите в дисертационния труд е неоспорим. Авторството ѝ не буди съмнение.

Докторантката е проучила задълбочено проблема и има необходимите знания и умения за самостоятелна научна работа. Трудът притежава необходимите качества и отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, предвидени в Закона за развитието на академичния състав в Република България.

Всичко това ми дава основание да дам **положителна оценка на труда** и да предложа на уважаемото жури за дисертационния труд на тема „Индикатори за изследване на информационното поведение на потребителите в университетските библиотеки в България“ на **Боряна Филипова Козарева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“**.

София, 20.09.2021 г

Проф. д-р Елена Павловска
Член на научното жури